

บทที่ 1
บทนำ

ความสำคัญของอาหาร และยา

ปัจจุบันเป็นที่ทราบกันที่อยู่แล้วว่า อาหารมีความสำคัญแก่ชีวิตเพียงไร ทั้งที่พระพุทธรูปองค์ใดทรงบัญญัติไว้ว่า สิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต นั้น มี 4 อย่าง คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยามาบัคโรค อาหารมีความสำคัญต่อมนุษย์ นับแต่ภาวะที่เกิดจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต ทั้งนี้เพราะ อาหารทำให้เกิดพลังงาน และความเจริญเติบโตของร่างกาย ทั้งยังได้ทดแทนสิ่งชำรุดสึกหรอในร่างกายด้วย เพราะความสำคัญของอาหารดังกล่าว นักวิทยาศาสตร์ทั่วโลกจึงได้ทดลองค้นคว้าเรื่อง อาหาร เป็นผลให้ความรู้ทางโภชนาการ ค้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ปัจจุบันนี้ประชาชนได้รับ คำแนะนำให้บริโภคอาหารอย่างถูกส่วน เพื่อบำรุงสุขภาพและความสมบูรณ์ของร่างกาย การบริโภคอาหารมิใช่จะทำให้อิ่มอย่างเดียว แต่ควรบริโภคอาหารที่มีโปรตีน ไขมัน คาร์โบไฮเดรต เกลือแร่ วิตามิน และน้ำ ครบถ้วนตามที่ร่างกายต้องการ ซึ่งทำได้โดยการบริโภคอาหารที่มีเนื้อสัตว์ ผักและผลไม้ต่างชนิดกัน ก็จะได้อาหารครบถ้วน จะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ประชาชนมีสุขภาพดี ดังคำขวัญขององค์การอนามัยโลก ใน พ.ศ. 2500 ที่ว่า "กินดีมีสุข" เมื่อประชาชนมีสุขภาพสมบูรณ์แล้ว จะสามารถ ประกอบกิจการงานให้เป็นประโยชน์แก่สังคม และเพิ่มพูนผลผลิตให้แก่ประเทศได้ หากประชาชนมีสุขภาพไม่สมบูรณ์ก็ย่อมไม่สามารถ ประกอบหน้าที่การงานให้เป็นประโยชน์แก่ ประเทศได้ นอกจากนี้การมีสุขภาพไม่สมบูรณ์เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง ที่ทำให้ ประชาชนเสียชีวิตก่อนวัยอันสมควร และยังทำให้สิ้นเปลืองเวลาและทรัพย์สินในการรักษาพยาบาล ด้วย

ยาม่ามัตโรคเป็นสิ่งจำเป็นแก่ชีวิตอีกสิ่งหนึ่ง เป็นอาวุธสำหรับต่อสู้กับโรคร้ายไข้เจ็บ การใช้ยานอกจากจะคำนึงถึงประโยชน์แล้ว ยังต้องระมัดระวังความปลอดภัยด้วย ดังนั้นการควบคุมคุณภาพของยาโดยการตรวจวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่เชื่อถือได้ จึงเป็นการบำมัตทุกซ์บำรุงสุขภาพประชาชนอย่างหนึ่ง เมื่อเจ็บป่วยประชาชนต้องเดือดร้อน เพราะต้องเสียทรัพย์สินที่เก็บหอมรอมริบไว้ เพื่อไปซื้อยา และจะเดือดร้อนมากขึ้นถ้าหากว่ายาที่ซื้อมัตเป็นยาปลอม อาจจะตายเพราะโรคนั้น ๆ หรืออาจจะต้องเจ็บป่วยนานกว่าที่ควร เปลืองทั้งทรัพย์สินและเวลา

ความเป็นมาของปัญหา

เมื่ออาหารและยามีความสำคัญแก่ชีวิตเช่นนี้ ดังนั้นการผลิต การจำหน่ายอาหารและยาแก่ประชาชน จึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญในสังคมมนุษย์ ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายย่อมต้องการที่จะได้กำไรมากที่สุด จึงได้พยายามคิดค้นหาวิธีผลิตผลงที่จะลดต้นทุน เพื่อแข่งขันกันในตลาดการค้า หากเป็นผู้ที่ซาคมนุขชรรมก็จะพยายามใช้วัตถุที่เสื่อมคุณภาพ หรือใช้วัตถุที่มีราคาถูกลงไป โดยมิได้คำนึงถึงว่า ประชาชนที่ซื้อไปบริโภคจะได้รับประโยชน์ไม่คุ้มกับทรัพย์สินที่เสียไป บางครั้งวัตถุที่ปลอมปนลงไปเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้บริโภคแก่ ปนโบแรกซ์ ลงในผงชูรส ใส่สีที่เป็นอันตรายในอาหาร โดยเฉพาะหอยที่ เต็ก ๆ จะชอบรับประทานชนิดที่มีสีสวยงาม การใช้สารเคมีบางชนิดเป็นวัตถุกันเสีย ถึงแม้จะได้มีการจับกุมมาดำเนินคดีและลงโทษอยู่เสมอ ท่อค้ำบางคนก็ยอมเสี่ยง อาหารที่ปลอมปนโดยจงใจเพื่อหวังให้ได้กำไรมากขึ้น เช่น พริกไทยปนปนแป้ง กาแฟผงปนด้วยข้าวและน้ำตาลที่คว้นใหม่ ซอสมะเขือเทศปนด้วยมันเทศผสมสีแดง หอยพื้นมิใช่แป้งปนลงไปทำให้หอยกลายเป็นหอยพื้นม ผลไม้กวนบางชนิด เช่น ส้มปรกวน พบว่ามีแป้งเปียกและมะละกอเป็นส่วนใหญ่น้ำปลาบางชนิดไม่ได้ทำจากปลา แต่เป็นน้ำเกลือผสมกับผงชูรสและสี การกระทำดังกล่าวสามารถทำรายได้ให้ท่อค้ำเป็นอย่างดี แต่ไม่เป็นธรรมสำหรับผู้บริโภค นอกจากนั้นความสะอาดปราศจากเชื้อจุลินทรีย์มักไม่ได้รับการเอาใจใส่จากผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย โดยมากมัก

จะถือเอาความสะดวกและสิ้นเปลืองน้อยที่สุดเป็นเกณฑ์ จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะเข้ามาควบคุมเพื่อให้ประชาชนปลอดภัยในท่านสุขภาพ และจากการถูกฉ้อโกงด้วย ในเรื่องยาแก้เซนต์เคียวกัน อันตรายจากการใช้ยาเป็นปัญหาของคนทั้งโลก โดยเฉพาะประเทศไทย เป็นประเทศที่มียานานาชนิดจำหน่าย ทั้งที่ผลิตในประเทศและนำเข้า เพียงแค่ว่าเมื่อดีฟ้าโคอาซินอย่างเดียว ก็มีผู้จำหน่ายนับยี่ห้อไม่ถ้วน อันตรายจากการใช้ยามีสาเหตุใหญ่ คือ การใช้ยาอย่างเสรีโดยไม่มีใครสามารถควบคุมได้ การผลิตคนศึกษาแปลก ๆ ใหม่ ๆ ออกมาใช้โดยที่ไม่ศึกษา ทดลองให้ลองแท้เสียก่อน อีกประการหนึ่งยาทุกชนิดมีการเสื่อมสภาพได้ แม้ว่าจะมีการทดสอบมาแล้วก็ตาม ยาจากต่างประเทศกว่าจะใช้เวลาเดินทางมาถึงและการแตกต่ากันทั้งสภาพดินฟ้าอากาศ อาจทำให้ยาเสื่อมคุณภาพได้ จึงควรได้รับการตรวจตราอยู่เสมอ

กองวิเคราะห์อาหาร และ กองวิเคราะห์ยา กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานอันสำคัญยิ่งในการตรวจหาข้อเท็จจริง เกี่ยวกับคุณภาพของอาหาร เครื่องดื่ม น้ำ ยาฆ่าโรค ยาเสพติด หน่วยงานทั้งสองนี้ ไม่มีหน้าที่โดยตรงในการออกเก็บตัวอย่างมาตรวจ ตัวอย่างที่นำมาวิเคราะห์ได้รับมาจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กรมอนามัย กรมควบคุมโรคติดต่อ สถานีตำรวจนครบาล และภูธรทั่วประเทศ โรงพยาบาลตำรวจอาญาจักร เอกชนผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก โรงงานผลิตยา องค์การเภสัชกรรม กรมศุลกากร และหน่วยราชการอื่น ๆ

ปัจจุบันงานวิเคราะห์อาหาร และ งานวิเคราะห์ยา กระจายหน่วยงานออกสู่ส่วนภูมิภาค ในรูปของศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์เขต ในจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสงขลา จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดขอนแก่น ได้รับความสนใจจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและเอกชนผู้ผลิตโดยส่งตัวอย่างมาวิเคราะห์เพิ่มขึ้น เช่น ปีงบประมาณ 2523 ตรวจวิเคราะห์ยาทั่วไป 1,702¹ ตัวอย่างปีงบประมาณ 2524 ตรวจวิเคราะห์ยาทั่วไป 2,844²

¹ วิทยาศาสตร์การแพทย์, กรม. รายงานประจำปี พ.ศ. 2524 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2525), หน้า 50

² วิทยาศาสตร์การแพทย์, กรม. รายงานประจำปี พ.ศ. 2523 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2524), หน้า 49

ตัวอย่าง เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการทำวิจัยนี้ ผู้ทำวิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ข้อ คือ

1. เพื่อการศึกษาการดำเนินงานด้านการวิเคราะห์อาหารและยาขององค์การในลักษณะของการควบคุมอาหารและยา เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค
2. เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน เพราะงานนี้เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในการบริโภคของประชาชน และเพื่อลดอัตราการป่วยและตายของประชากร จากการบริโภคอาหารและยา ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2524) และ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2529)
3. เป็นการเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งอาจนำไปใช้เป็นประโยชน์ได้

สมมุติฐาน

การศึกษาการดำเนินงานด้านการวิเคราะห์อาหารและยาของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ จะสอดคล้องสมมุติฐานเบื้องต้นว่า

การดำเนินงานด้านการวิเคราะห์อาหารและยายังมีอุปสรรคในการดำเนินงานใหม่บรรลุเป้าหมาย

ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้ จะกล่าวถึงประวัติความเป็นมา หน้าที่และความรับผิดชอบของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ และการจัดองค์การ โดยจะมุ่งศึกษาเฉพาะงานด้านอาหารและยา ซึ่งเป็นงานของกองวิเคราะห์อาหาร และ กองวิเคราะห์ยา คือหน้าที่

ความรับผิดชอบ การแบ่งงาน การดำเนินงาน การบริหารงาน ปัญหาและอุปสรรค
ต่าง ๆ ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนต่อการดำเนินงานของ การวิเคราะห์อาหารและการ
วิเคราะห์ยา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

โดยที่วิทยานิพนธ์นี้ มุ่งศึกษาถึงการดำเนินงานด้าน การวิเคราะห์อาหาร
และยา ของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ดังนั้นประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. ทำให้ทราบถึงขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบ และผลการดำเนินงาน
ของกองวิเคราะห์อาหาร และ กองวิเคราะห์ยา กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
ทางด้านอาหารและยา ซึ่งจะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารงานสาธารณสุขได้เล็งเห็นความ
สำคัญ และช่วยพิจารณาปรับปรุงแก้ไข หรือสนับสนุนงานทางด้านกรวิเคราะห์อาหารและ
การวิเคราะห์ยา อันจะเป็นผลดีแก่ประชาชนในที่สุด

วิธีดำเนินการศึกษา

เนื่องจากการศึกษาเรื่องนี้ เป็นการศึกษาข้อเท็จจริง วิธีการศึกษาจึง
จำเป็นต้องค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร บทความ ข่าวสาร ตลอดจนหนังสือ
ต่าง ๆ ที่ไม่มีผู้เขียน หรือรวบรวมไว้

นอกจากจะได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ ตามที่ได้กล่าวแล้ว ยังได้
ทำการศึกษาจากแหล่งปฐมภูมิด้วย นั่นคือ สัมภาษณ์นักวิเคราะห์อาหาร นักวิเคราะห์ยา
และบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับงานวิเคราะห์อาหาร และ งานวิเคราะห์ยา พร้อมทั้ง
นั้นยังได้ออกแบบสอบถาม และ ส่งแบบสอบถามไปยังเจ้าหน้าที่กองวิเคราะห์อาหาร และ
กองวิเคราะห์ยา นอกจากนี้ ยังได้สังเกตการทำงานของกองวิเคราะห์อาหารและ กอง
วิเคราะห์ยา ด้วย.